

COMUNICACIÓ NÚM. 20 EXPERIÈNCIA	TÍTOL COMUNICACIÓ La veu de les famílies en el discurs sobre l'educació plurilingüe i intercultural
INSTITUCIÓ Universitat de Barcelona	AUTOR/A Juli Palou Montserrat Fons

Resum

L'experiència educativa que presentem és fruit d'un assessorament que hem dut a terme en un centre educatiu d'infantil i primària a Barcelona. En concret, es tracta d'un centre de Ciutat Vella, amb alumnes de més de vint nacionalitats diferents i amb la presència de divuit llengües. Al llarg del procés de formació s'ha incidit en la necessitat de fomentar la comparació entre llengües i cultures diferents com a requisit per a l'aprenentatge. Entenem que aquest és un requisit per educar actituds antiracistes. El nostre propòsit ha estat crear espais que afavorissin la generació de discursos sobre les llengües i les cultures, i reflexionar de manera conjunta sobre aquests discursos. Hem fomentat la producció de textos orals i escrits per part de docents, alumnes i famílies, perquè entenem que la qüestió de la diversitat ha de ser un projecte que impliqui la comunitat educativa. Les dades que mostrarem fan referència al discurs generat per les famílies. Es tracta d'una sessió en la qual diversos pares i mares, de procedències lingüístiques i culturals diverses, van parlar sobre les seves llengües i sobre el paper que per a ells ha de tenir l'aprenentatge de la llengua catalana. L'anàlisi d'aquestes dades posa en evidència que els canvis de representacions i la construcció de perspectives interculturals, i antiracistes, són possibles quan la diversitat és l'eix al voltant del qual s'articulen tant el debat pedagògic com els mateixos processos didàctics.

Objectius

Els objectius que precisem a continuació se situen en la línia de dues grans tendències que, des de l'àmbit europeu, tracten la convivència als centres. Ens referim, per una part, a l'aposta que fa el *Marc europeu comú de referència per a les llengües* per una educació plurilingüe i intercultural. Per l'altra, tenim com a punt de referència els plantejaments curriculars que parteixen de la descentralització; es tracta de promoure, des de totes les àrees, actituds allunyades de l'egocentrisme, el sociocentrisme i l'etnocentrisme.

Considerem que els dos punts de referència que acabem d'esmentar coincideixen en una qüestió que és rellevant quan es tracta d'educar per a la convivència: la meva percepció del món (egocentrisme), així com la del meu grup social (sociocentrisme) i la de la meua cultura (etnocentrisme), és només això, una percepció del món. Allò que convé és entrar en un diàleg amb altres percepcions per poder copsar la complexitat de l'experiència humana i, en darrera instància, per entendre que l'altre no és *un altre jo*, sinó algú que encarna una nova singularitat.

Els objectius que tenen relació amb tot el procés formatiu que hem dut a terme afecten tant els processos curriculars com l'actuació didàctica i la gestió dels projectes del centre. Com és lògic, a continuació només exposarem els que permeten entendre el propòsit que persegueix la comunicació que tenim interès a presentar:

1. Fer emergir la història de vida lingüística de les famílies a través de mètodes que afavoreixin la distància reflexiva.
2. Generar discursos orals per part de les famílies sobre qüestions rellevants per al Projecte lingüístic i per al Pla de convivència del centre.
3. Analitzar de quina manera s'aborda en l'àmbit familiar la diversitat cultural i lingüística.
4. Detectar possibles sentiments de confiança i de marginació que les famílies puguin tenir en relació amb l'entorn més proper o el mateix centre educatiu.
5. Crear un nou marc de comprensió de la realitat plurilingüe i intercultural.
6. Avalar la pertinència de mètodes de recerca propis de la investigació etnogràfica que permetin el retorn del pensament sobre ell mateix.

7. Difondre iniciatives de formació que afavoreixen una pràctica reflexiva i actituds positives cap al plurilingüisme, la interculturalitat i l'educació en valors democràtics en la comunitat educativa.

Desenvolupament

El desenvolupament de la comunicació tindrà dues parts. A la primera es presentarà de manera breu l'experiència en el seu context. La segona se centrarà en el discurs de les famílies i, d'una manera especial, en els aspectes que tenen relació amb com viuen la pròpia experiència plurilingüe i intercultural i com la projecten en els seus fills.

Primera part: marc de l'experiència

El procés de formació que s'ha dut a terme al centre ha durat prop de cinc cursos. La preocupació inicial era com abordar els processos d'immersió en la nova situació plurilingüe i pluricultural. Es tractava, d'entrada, de parlar sobre allò que anomenem la *nova immersió*. Aquesta preocupació inicial va portar a la necessitat de crear espais adequats per a la construcció de discursos sobre la manera de tractar la diversitat lingüística i cultural. En un altre Simposi de Girona ja vam presentar com tractàvem un d'aquests discursos: els *relats de vida lingüística* elaborats pels alumnes.

Segona part: el paper de les famílies

La mateixa evolució de la reflexió conjunta iniciada al centre ens ha fet veure la necessitat d'atendre també la perspectiva de les famílies. És per aquest motiu que es va fer una entrevista col·lectiva en la qual van participar algunes famílies, al costat del representat LIC, mestres del centre i el formador. L'entrevista va ser enregistrada en àudio.

Al llarg de l'entrevista, i de manera radial (del formador a un participant), les persones participants van exposar qüestions relacionades amb el seu repertori lingüístic, és a dir, les llengües que saben, que usen, que estudien, etc. A més, seguint les indicacions del formador, van exposar també quina era la situació a casa, amb els seus fills: les llengües que volen que aprenguin, les que usen, els motius pels quals les usen, la llengua dels mitjans de comunicació que veuen, etc. Després d'aquestes intervencions més radials es va encetar un debat breu, però intens, sobre l'aprenentatge del català. Al llarg d'aquest debat van manifestar i contrastar representacions sobre la necessitat d'aprendre la llengua vehicular i altres llengües.

Un cop exposades les qüestions que precedeixen, mostrarem fragments d'aquesta entrevista col·lectiva i de quina manera analitzem aquestes dades. Seguint la línia del grup de recerca Plurilingüisme i Aprenentatge de Llengües

Institut de Ciències de l'Educació Josep Pallach

Tel.: (34) 972 41 87 02 - (34) 972 41 87 03 - Fax: (34) 972 41 82 47

simposi.ice@udg.edu

<http://www.udg.edu/simposiice>

(PLURAL), per dur a terme aquesta anàlisi farem ús de categories que remetent a l'anàlisi del discurs i a altres aportacions provinents de la sociologia, de la pedagogia i de la psicologia.

Clourem l'exposició insistint en la necessitat de crear àmbits interpretatius de la realitat a diferents nivells; pensem en els alumnes, però pensem també en els mateixos docents i en les famílies. Es tracta d'explorar les representacions sobre la diversitat lingüística i cultural per contrastar-la i detectar punts de coincidències i de discrepàncies. Insistirem en aquesta qüestió perquè som del parer que cal donar també la veu a les famílies quan s'elaboren els projectes de centre i sobretot en els aspectes que podem considerar com a transversals; hi insistirem perquè entenem que una educació antiracista probablement no té tanta relació amb el consens com amb el fet de saber conviure en la discrepància.

Avaluació

Tot i que l'experiència que presentem se situa en un procés més ampli, ens cenyim en aquest apartat a destacar cinc aspectes que tenen relació amb la implicació de les famílies.

- En primer lloc, donar la veu a les famílies permet acostar-se als contextos reals en els quals es formen els alumnes.
- En segon lloc, les famílies tenen un reconeixement especial, ja que poden constatar que allò que pensen i fan té interès per als docents.
- En tercer lloc, les mateixes famílies prenen consciència de quina és la seva actuació pel que fa a la diversitat lingüística i cultural.
- En quart lloc, la comunitat educativa va generant des d'àmbits diferents un discurs sobre la conveniència d'aprendre a conviure en contextos plurilingües i interculturals.
- En cinquè lloc, la trobada amb la diferència permet contrastar experiències de vida diverses i fomentar actuacions col·lectives.

Conclusions

L'antiracisme no és una qüestió opcional, ni que es pugui identificar de manera exclusiva amb una àrea del saber. L'antiracisme limita d'una banda amb l'elogi innocent de la diversitat i de l'altra, amb la marginació. Entre un extrem i l'altre se situa la proposta que presentem, una proposta que parteix de la necessitat

Institut de Ciències de l'Educació Josep Pallach

Tel.: (34) 972 41 87 02 - (34) 972 41 87 03 - Fax: (34) 972 41 82 47

simposi.ice@udg.edu

<http://www.udg.edu/simposiice>

de construir un discurs sobre el tema i, a partir d'aquí, crear espais per al contrast, per sentir que l'experiència de l'altre és equivalent a la pròpia. En l'àmbit curricular, la proposta és la descentralització, tal com l'hem defensat. En l'àmbit educatiu, la proposta és escoltar les diferents veus que componen la comunitat educativa, donar a tothom un espai perquè reflexioni en veu alta, amb els altres, sobre la seva condició lingüística i cultural.

Antiracisme és donar sentit a l'experiència d'aprendre amb els altres i dels altres, això vol dir evitar estereotips i construir la pròpia identitat en entorns complexos, però acollidors.